

Stortingsseminar mandag 9. mai 2011: "Et mer ansvarlig statlig eierskap"
om eierskapsmeldingen: "Aktivt eierskap – norsk statlig eierskap i en global økonomi"

Innledning: Behovet for land-for-land-rapportering

v/ Sigrid Klæboe Jacobsen, styreleder av Tax Justice Network - Norge

Hvorfor land-for-land-rapportering?

Land-for-land-rapportering (LLR) er sentralt for å gjøre det mulig for å utøve et ansvarlig statlig eierskap globalt og nasjonalt. I Eierskapsmeldingen er LLR nevnt i forbindelse med internasjonalt samfunnsansvar. Men LLR handler ikke bare om solidaritet med utviklingsland, det er også viktig for norsk økonomi.

Åpenhet i regnskap er viktig for å ansvarliggjøre selskaper uansett hvor de opererer. Hovedinteressentene for en slik rapportering er myndigheter, offentligheten, og investorer og styrever.

Investorer og styrever

Må ha tilgang til informasjon for å gjøre riktige valg. Både i forhold til investering og til styring av bedriften. LLR synliggjør for eksempel om selskapet gjemmer unna ulønnsomme deler av selskapet. Uten å ha tilgang til riktig informasjon, blir i praksis risikoen overført til private og statlige aksjeeierne, som må ta beslutninger uten riktig grunnlag.

De største multinasjonale selskapene, norske og utenlandske, sitter med ressursene som trengs for å ta i bruk mer eller mindre komplekse metoder for å unndra skatt. *Dette medfører et urettmessig konkurranseforhold*, da mindre selskaper taper ovenfor større, nasjonale taper ovenfor internasjonale, selskaper i sør taper ovenfor selskaper i nord osv.

Selskaper har de siste årene fått økende oppmerksomhet fra media omkring skatteunndragelse og bruk av skatteparadis. Risikoen for negative konsekvenser på aksjekursen vil øke fremover. Rent mel i posen, og at posen er åpen og etterprøvbart vil bli svært viktig.

Skattemyndigheter

Store ressurser brukes av skattemyndigheter for å oppdage skattejuks i selskaper. Norge bruker i dag 41 årsverk på internprisingsproblematikk alene. Med LLR ville myndighetene fått et unikt verktøy for å se hvilke selskaper som det er verdt å gå nærmere etter i sømmene. Ikke minst vil dette være av stor betydning for utviklingsland som har liten kapasitet. Flere skattekrone inn, vil være et viktig bidrag for å minske bistandsavhengigheten for disse landene.

Offentligheten

Skatteunndragelse går til syvende og sist ut over skattebetalerne. Når selskaper stikker fra regningen, legges skattebyrden over på dem. LLR gir muligheten for offentligheten å holde selskaper ansvarlige for deres aktivitet og skattebetaling der de opererer. I tillegg er det et verktøy for å holde myndigheter ansvarlig ovenfor bruken av skattepengene. Lenge var ikke offentligheten/sivilsamfunnet ansett som noen som trengte å ha innsyn i selskaper regnskap. Denne oppfatningen har de seneste årene endret seg, i takt med at organisasjoner i sør og nord har satt dette på dagsorden.

Hva er LLR?

Krever at selskaper, for hvert land de opererer i, blant annet viser inntekter, utgifter, fortjeneste, skatt og antall ansatte.

Fra årsrapporten til et multinasjonalt selskap vil typisk vise kun omsetning og overskudd, samlet for "Africa and Asia segment". Et eksempel er SABMiller – et bryggeriselskap som operer i Afrika. Hvis selskapet hadde rapportert LLR, ville man oppdaget at de ikke betalte selskappsskat i 4 av de siste 5 årene i Ghana. Videre ville man sett at datterselskapene i skatteparadiset Nederland hadde få ansatte, men stor omsetning og overskudd.

LLR vil synliggjøre unormalt lavt/høyt overskudd, omsetning, salg og tap i landet. Noen vanlige metoder for å redusere overskuddet i høyskattlandet der verdiskapingen skjer:

- Store betalinger til moderselskapet i form av "management fees" eller "corporate fees" og lignende.
- Leie av utstyr og maskiner til en svært høy pris. Maskinene kan være registrert i et datterselskap i et skatteparadis.
- Ta opp lån fra moderselskapet med rente langt over markedsrente. Dette gir høye rentekostnader som kan skrives av på skatten.
- Kostbar utleie av lisensrettigheter, patenter etc.

Det refereres mye til at USA har vedtatt land-for-land for utviklingsindustrien på New York-børsen. Den såkalte Dodd-Frank Financial Reform Act. Dette er imidlertid noe annet enn det jeg har nevnt over, og ligner mer på EITI, altså Extractive Industries Transparency Initiative.

EITIs mål er å synliggjøre betalingsstrømmer som går fra selskaper som opererer i et land, til myndigheter. Ved å sammenligne tallene vil man kunne oppdage om tallene stemmer med hverandre, og dermed om det kan være mistanke om korrupsjon, og gjøre det mulig å stille myndighetene til ansvar for hvordan inntektene anvendes. EITI viser derimot ikke internhandelen mellom selskap, så mekanismene bak skatteunndragelse forblir skjult. Det rapporteres ikke hva datterselskap tjener og skatter der de opererer. Dette er også tilfelle med Dodd-Frank. Der rapporteres kun betalinger gjort til myndigheter. EITI kan i tillegg være svært sårbart, ettersom myndighetene selv kan bestemme omfanget av rapporteringen. Dodd-Frank er derimot obligatorisk, og de som ikke rapporterer vil bli ekskludert fra kapitalmarkedene i USA.

Hva LLR innebærer i detalj, hvilke selskaper den bør gjelde for, og hvordan den komplementerer EITI og Dodd-Frank, kan leses i Tax Justice Network sitt høringsnotat som ble sendt til EUs Council høsten 2010: "Shining light onto financial statements": <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/CBCDec2010.pdf>

Hva Norge bør gjøre

Vi vet at skatteunndragelse gjennom misbruk av internprising og falske transaksjoner utgjør to tredjedeler av all kapitalflukt. Korrupsjon utgjør bare tre prosent. Det sier noe om hvor skoen trykker, og at vi må få på plass tiltak som retter seg inn mot dette.

Det er viktig at Norge nå innfører LLR. Det er eksempler på at andre følger etter når Norge tør å gå foran, for eksempel i forbindelse med gjeldsslette for fattige land. (HIPIC-initiativet). Hvordan en eventuell EU-standard vil se ut, og hvor langt frem i tid dette ligger, er høyst usikkert. Det er en risiko for at det stopper opp ved Dodd-Frank og sier seg fornøyd med det.

De største selskapene på Oslo Børs vil ikke oppgi hva de tjener og hva de betaler i skatt i fattige land, ifølge en ny rapport fra Kirkens Nødhjelp og Changemaker. Samtidig rapporterer noen få selskaper som Statoil, tilnærmet LLR, som viser at dette er fullt mulig. Statoil støtter norsk innføring på Oslo Børs. En norsk undersøkelse av KLP viser at alle spurte analytikere er positiv til LLR. Flere amerikanske investorer har også uttalt seg positivt, i et eget brev i forbindelse med EU-høringen.

Norge må innføre LLR. Denne må være obligatorisk, tilgjengelig, og gjelde for alle multinasjonale selskaper som opererer i Norge over en viss størrelse, inkludert selskaper på Oslo Børs. Behandlingen av eierskapsmeldingen er en viktig mulighet for komiteen å sette press på regjeringen for en slik innføring.

Internasjonale prosesser

Noen internasjonale prosesser i OECD og EU:

- 12. april 2011: OECD sin task force on tax and development avholder plenumsmøte. Flere land beskriver problemene med å implementere OECD sine standarder for internprising. Flere land uttaler seg positive til LLR, blant annet Norge. Vurderer å se videre på en type mer detaljert LLR. Norge deltar i to av task forcens «sub-groups»: Harlad Tollan i UD og Tanja Ustvedt i Norad.
http://www.oecd.org/document/48/0,3746,en_2649_34565_47521456_1_1_1_1.00.html
- 10. Mars 2011: EU Competitiveness Council anmoder EU-kommisjonen om å komme med initiativ for å få på plass LLR for utvinningsindustrien.
- 8. mars 2011: EU-parlamentet vedtok resolusjonen "Cooperating with developing countries on promoting good governance in tax matters" hvor LLR støttes for alle industrier, forfattet av Eva Joly.
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A7-2011-0027&language=EN>
- Høsten 2010: EU-kommisjonen utlyser en offentlig høring om LLR. Høringsuttalelsen fra Tax Justice Network er linket over. Summary report av alle svar, med analyser av meningsforskjeller mellom sivilsamfunn, bransjer, myndigheter, selskaper, revisorer osv:
http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/financial-reporting/consultation_summary_en.pdf

Kilder og tilleggsinformasjon

Norge mister 30% i skatteinntekter fra multinasjonale selskaper

http://bora.nhh.no/bitstream/2330/2173/1/R11_09.pdf

<http://www.aftenposten.no/okonomi/innland/article4048848.ece>

Kun 1 av 4 selskaper betaler skatt i Danmark

<http://politiken.dk/erhverv/ECE1211551/kun-hver-4-virksomhed-betaler-selskabsskat-i-danmark/>

Case study av Action Aid om hvordan bryggeriselskapet SABMiller unndrar skatt i Afrika:

http://www.actionaid.org.uk/doc_lib/calling_time_on_tax_avoidance.pdf

Google betaler 2,4 % i skatt

<http://e24.no/it/slik-sparerer-google-milliarder-i-skatt/3898082>

General electric betaler ingenting i skatt

http://www.nytimes.com/2011/03/25/business/economy/25tax.html?_r=1

Oversikt over verdens skatteparadis og grad av hemmelighold i hver enkelt: www.financialsecrecyindex.com

Hva LLR innebærer i detalj, hvilke selskaper den bør gjelde for, og hvordan den komplementerer EITI og Dodd-Frank, kan leses i Tax Justice Network sitt høringsnotat som ble sendt til EUs Council høsten 2010: "Shining light onto financial statements": <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/CBCDec2010.pdf>

Undersøkelse av KLP som viser at alle analytikere spurt er positive til land-for-land:

<http://www.nyemeninger.no/jbergan/>

Kontakt

Tax Justice Network – Norge

v/ styreleder Sigrid Klæboe Jacobsen

sigrid@taxjustice.no

+47 46861189

www.taxjustice.no